

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Олексій Кресін

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної академії
порівняльного права,
завідувач Центру порівняльного правознавства
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4016-6596>
okresin@gmail.com

УДК 341.123.042

ПИТАННЯ ЩОДО ХАРАКТЕРУ РЕЗОЛЮЦІЙ ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ У ДОКТРИНИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА*

*Статтю присвячую пам'яті видатного
польського дипломата і вченого Кшиштофа Скубішевського,
автора знакового дослідження цієї проблематики.*

АНОТАЦІЯ. У статті систематизовано і класифіковано погляди вчених щодо проблеми правової чи політичної нормативності актів Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (ГА ООН), не пов'язаних із вирішенням питань організаційного розвитку ООН. Вихідною позицією для формування позицій частини вчених є традиційний постулат щодо неприпустимості надання міжнародним організаціям будь-яких наднаціональних повноважень, що передбачає розуміння резолюцій ГА ООН як рекомендаційних із морально-політичним значенням. У зв'язку із цим поширеним і найбільш розвинутим є розуміння резолюцій ГА ООН як політичних актів, що відображають або створюють прийнятні для всіх чи більшості держав стандарти належної та правомірної політики щодо конкретної ситуації або у певній сфері діяльності. Також резолюції ГА ООН визнаються проектами майбутнього права (*de lege ferenda*), м'яким правом, допоміжним джерелом міжнародного права (роль у формуванні норм міжнародного звичаєвого права). Щодо усього цього існує консенсус, резолюціям ГА ООН приписується уповноважуюча функція, заснована на презумпції правомірності чи неправомірності поведінки держав. Натомість кваліфікація деякими дослідниками резолюцій ГА ООН як юридично обов'язкових односторонніх актів держав або ООН як міжнародної організації, а також як інтерпретаційно-правових актів, залишається спірною.

Ключові слова: джерела міжнародного права; доктрина міжнародного права; м'яке міжнародне право; міжнародне звичаєве право; односторонній акт держави; інтерпретаційно-правовий акт.

* Дослідження підготовлене за підтримки Фонду імені Кшиштофа Скубішевського (Варшава).

Проблема правової чи політичної нормативності актів Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (далі – ГА ООН) має глибоке теоретичне і практичне значення. Вона стала предметом низки досліджень юристів-міжнародників, але відповідні фундаментальні праці були написані багато десятиліть тому і не враховують розвитку практики й доктрини пізнішого часу. Натомість в інших працях вона розглядається коротко або побічно.

Неоднозначність правових засад повноважень ГА ООН була нами розглянута в іншій праці¹. Складність розуміння цих питань відображена у характеристиці, наданій резолюціям ГА ООН українським ученим В. Денисовим: хоча вони ‘не мають обов’язкової сили для урядів держав – членів ООН, вони є вагомими як вираження колективної думки держав із важливих питань або як моральна санкція з боку міжнародного співтовариства’, а їх положення можуть ставати основою для формування звичаєвих норм міжнародного права, становити тлумачення міжнародних договорів, ‘сприймаються як авторитетні свідчення міжнародно-правових принципів у обставинах, за яких укладення формального договору не може бути досягнуто’².

Одне з найбільш комплексних і фундаментальних досліджень цієї проблематики було здійснене польським ученим, дипломатом і державним діячем К. Скубішевським у 1985 р. як керівником і доповідачем спеціальної комісії, створеної Інститутом міжнародного права, а згодом і основним автором та редактором колективних висновків комісії у 1987 р. Ця праця була присвячена резолюціям ООН як недоговірним інструментам, які ‘чітко встановлюють загальні та абстрактні норми поведінки’, є зовнішніми (тобто не регулюють суто внутрішні організаційні питання) та виконують нормативну функцію чи мають нормативну мету³. Також природа резолюцій ГА ООН була докладно розглянута у дослідженні видатного італійського юриста-міжнародника Г. Аранжіо-Руїза у 1979 р.⁴

Серед інших досліджень відзначимо ті, де запропоновано елементи класифікації. М. Уберг у статті 2006 р. класифікував наслідки резолюцій ГА ООН на зобов’язальні, інші змістовні (зокрема, уповноважуючі (*authorizing*) та уможлиблюючі (*empowering*)), а також каузальні

¹ О Кресін, ‘Характер повноважень та актів Генеральної Асамблеї ООН: статутні положення та еволюція їх тлумачення’ (2022) 7 Право України 112–26.

² В Денисов, ‘Організація Об’єднаних Націй’ *Енциклопедія міжнародного права*, т 3: М–Я (Шемшученко Ю, Денисов В ред, Академперіодика 2019) 455; В Денисов, ‘Резолюції Генеральної Асамблеї ООН’ в *Енциклопедія міжнародного права*, т 3: М–Я (Шемшученко Ю, Денисов В ред, Академперіодика 2019) 684–5.

³ Kr Skubiszewski, ‘The Elaboration of General Multilateral Conventions and of Non-contractual Instruments Having a Normative Function or Objective. Resolutions of the General Assembly of the United States’ [1985] 61 (I) *Annuaire. Institut de Droit International. Session d’Helsinki* 32–3.

⁴ G Arangio-Ruiz, *The United Nations Declaration on Friendly Relations and the system of the sources of international law* (Sijthoff & Noordhoff 1979).

(*causative*) та модальні (*modal*)⁵. М. Рамсен у дослідженні 2022 р. вважає однією з ключових функцій ГА ООН колективну легалізацію, елементами якої є: декларування міжнародних норм (квазізаконодавство), прикладення норм до ситуації (квазісудочинство), заклик до держав вжити певних дій згідно з міжнародним правом (рекоме́ндація), юридична авторизація державам діяти з метою повернути держави-порушницю до виконання їх зобов'язань (уповноваження)⁶.

Також слід звернути увагу, що нам поки не траплялися спроби розглянути повноваження і характер актів ГА ООН еволюційно, в їх розвитку. Питання про це було поставлене, зокрема, відомими вченими П. Маланчуком та М. Шоу. П. Маланчук зазначав, що реальне співвідношення діяльності Ради Безпеки (далі – РБ) ООН і ГА ООН у різні періоди змінювалося залежно від співвідношення сил у цих органах та інтересів великих груп держав⁷. На думку М. Шоу, первинним задумом при створенні ООН було визначити ГА як парламентський дорадчий орган (окрім внутрішніх організаційних повноважень), а РБ надати повноваження приймати зобов'язальні рішення у певній сфері. Учений визначає ГА ООН як парламентський орган, 'палату дебатів, форум для обміну ідеями та обговорення широкого кола категорій проблем'. Але, зазначає він, ухвалення ГА ООН великої кількості дуже важливих резолюцій змінило ситуацію і мало справити вплив на напрям розвитку міжнародного права⁸. Додамо, що проблема осмислення еволюції компетенції дорадчих асамблей актуальна і щодо інших міжнародних організацій. Наприклад, у процесі своєї діяльності Парламентська Асамблея Ради Європи значною мірою вийшла за межі визначеного для неї консультативного статусу, її посилена роль визнається, хоча й не закріплена у статутних документах Ради Європи⁹.

На основі здійсненого дослідження пропонуємо власне узагальнення позицій учених із деякими елементами класифікації.

1. Насамперед слід зазначити, що вихідною позицією для формування позицій частини вчених є традиційний постулат щодо неприпустимості надання міжнародним організаціям будь-яких наднаціональних повноважень, що передбачає розуміння *резолюцій ГА ООН як рекомендаційних із невиразним морально-політичним значенням*. Тривале формування ідеї про походження міжнародних зобов'язань держави виключно з її суве-

⁵ M D Öberg, 'The Legal Effects of Resolutions of the UN Security Council and General Assembly in the Jurisprudence of the ICJ' [2006] 16 (5) The European Journal of International Law 883, 905.

⁶ M Ramsden, 'Collective Legalization as a Strategic Function of the UN General Assembly in Responding to Human Rights Violations' (2022) The Chinese University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper Forthcoming <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4048484> (accessed: 06.12.2022).

⁷ P Malanczuk, *Akehurst's modern introduction to international law* (7th revised ed, Routledge 1997) 379.

⁸ M N Shaw, *International Law* (8th ed, Cambridge University Press 2017) 86, 928, 930.

⁹ М Шварцева, 'Реформирование Парламентской Ассамблеи Совета Европы' (2015) 8/3 *Legea si Viata* 117.

ренної волі, узгодженої з волею інших держав, що відображається у договорах та звичаях, було викладене, наприклад, у справі *Lotus* у Постійній палаті міжнародного правосуддя у 1927 р. Принципом при цьому було проголошено: 'Обмеження незалежності держав не може презюмуватися'¹⁰.

Як зазначав К. Скубішевський, пояснюючи цю позицію, на відміну від реалій національного права повноваження міжнародного органу творити право для держав, не може презюмуватися, а повинно випливати з однозначного уповноваження самими державами. Якщо ж такого уповноваження, відображеного в установчому документі міжнародної організації, немає, то рішення відповідних органів мають лише рекомендаційний характер¹¹. П. Маланчук зазначав, що більшість резолюцій міжнародних організацій не має нічого спільного з міжнародним правом, а навіть якщо вони мають, то здебільшого рекомендують зміни, говорять про те, яким право має бути, а не яким воно є¹².

2. У зв'язку з цим поширеним і найбільш розвинутим є розуміння резолюцій ГА ООН як політичних актів, що відображають або створюють прийнятні для всіх чи більшості держав стандарти належної та правомірної політики щодо конкретної ситуації або у певній сфері діяльності.

На думку Р. Фалька, у багатьох контекстах 'характеристика норми як формально обов'язкової не так уже суттєво пов'язана з її функціональною дією як права'. Формальні обмеження статусу резолюцій ГА ООН не заважають багатьом із них 'набути нормативного статусу в міжнародному житті'. Їх нормативність полягає, зокрема, в їх авторитетності, й вона залежить від конкретних контекстуальних умов прийняття певної резолюції (очікування щодо дозволеної поведінки, обсяг і якість консенсусу, можливість забезпечення виконання положень), а також процесу реалізації резолюції ('вплив на поведінку' і визнання в юридичних колах, вплив на науку міжнародного права)¹³.

І. Клод основною політичною функцією ГА ООН називала колективну легітимізацію. Зважаючи на те, що відносини держав більшою мірою визначаються і контролюються політичними, а не юридичними міркуваннями, ГА ООН відіграє важливу роль у формуванні міжнародного консенсусу щодо схвалення або неприйняття вимог, політик та дій держав. Цей чинник посилюється у зв'язку з недостатньою ефективністю Міжнародного Суду (далі – МС) ООН, залежного від згоди держав на

¹⁰ R A Falk, 'On the quasi-legislative competence of the General Assembly' (1966) 60 The American Journal of International Law 784.

¹¹ Skubiszewski (n 3) 34–6.

¹² Malanczuk (n 7) 53.

¹³ Falk (n 10) 783–4, 786.

розгляд справ, що змушує держави шукати відповіді щодо правомірності своїх дій у рішеннях інших органів¹⁴.

На думку К. Скубішевського, резолюції ГА ООН встановлюють стандарти поведінки держав-членів. Вони мають рекомендаційний характер, але пізніше можуть трансформуватися у норми права – як, наприклад, Загальна декларація прав людини, яку при ухваленні розглядали як ‘спільний стандарт, якого треба досягти’¹⁵. Як зазначав Г. Лаутерпахт, хоча рекомендаційні резолюції не накладають зобов’язань, ‘у певних випадках вони надають правове уповноваження (*legal authorization*) певним членам індивідуально чи колективно діяти згідно з ними’¹⁶. Якою б не була компетенція ГА ООН, вона не є ані академічною, ані позбавленою наслідків. Підсумовуючи цей та інші погляди вчених, К. Скубішевський зазначав: ‘Резолюція, не вирішуючи питання однозначно, може слугувати одним із додаткових аргументів на користь правомірності чи, інакше, засобом легітимації певної поведінки’¹⁷.

На думку К. Скубішевського,

якщо держави не вирішать інакше, принципи права, що стверджуються в резолюції, безпосередньо застосовні у міждержавних відносинах. Майбутня розробка деталізованих норм є імпліцитною майже у кожному ствердженні чи проголошенні принципів, але це не є перешкодою для породження ними регулятивних наслідків та їх імплементації на практиці¹⁸.

Зрештою, К. Скубішевський визначав декларації ГА ООН загального змісту як нормативні резолюції. При цьому нормативність він розумів як поняття ширше, ніж юридична (зобов’язальна) сила. Нормативні резолюції – не тільки ті, що проголошують право, а й ті, що формулюють стандарт поведінки, який прагне набути статус права¹⁹.

В остаточних висновках спеціальної комісії Інституту міжнародного права під керівництвом К. Скубішевського 1987 р. було виокремлено такі типи резолюцій ГА ООН: а) резолюції, що безпосередньо формулюють чи повторюють загальні й абстрактні норми поведінки держав; б) резолюції, які присвячені конкретним ситуаціям, але які безпосередньо чи імпліцитно стверджують існування загального та абстрактного пра-

¹⁴ Аналіз за: Ramsden (n 6).

¹⁵ Skubiszewski (n 3) 57.

¹⁶ Separate Opinion of Judge Lauterpacht. South-West Africa-Voting Procedure, Advisory Opinion of June 7th, 1955 <<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/24/024-19550607-ADV-01-03-BI.pdf>> (accessed: 06.11.2022).

¹⁷ Skubiszewski (n 3) 173–4; Kr Skubiszewski, ‘The elaboration of general multilateral conventions and of non-contractual instruments having a normative function or objective. Resolutions of the General Assembly of the United Nations. Definitive Report and Draft Resolution’ [1985] 61 (I) Annuaire. Institut de Droit International. Session d’Helsinki 312.

¹⁸ Skubiszewski (n 3) 231–2.

¹⁹ Skubiszewski (n 17) 310.

вила поведінки держав; в) резолюції, які адресовані конкретним державам, але які презюмують, що дотримання правила поведінки, котре вимагається від безпосередньо названої держави, буде вимагатися від усіх держав. При цьому різні положення однієї резолюції за своєю функцією можуть підтверджувати існування права, кристалізувати чи породжувати нове право, встановлювати стандарти застосування чи інтерпретації права²⁰.

На думку П. Маланчука, резолюції, що засуджують державу за порушення міжнародного права, є корисним інструментом тиску на цю державу з метою переосмислення нею її позицій. А резолюція, що засуджує державу за її агресію, припускає правомірність для інших держав виступити на захист жертви і заохочує зробити це. Тому РБ ООН часто, не маючи змоги ухвалити рішення з якогось питання, спеціально знімає його зі свого порядку денного з метою залишити свободу ухвалення резолюцій ГА²¹.

На думку авторів сучасного французького підручника з міжнародного права, уповноважуюча (дозвільна) сила резолюцій полягає, зокрема, в такому:

Якщо матеріальна і формальна сила рекомендації не підлягає оспоруванню, всі держави-члени мають право її застосовувати. Питання про їх міжнародну відповідальність не можна ставити, якщо вони діють згідно з резолюцією, а їх поведінка не може розцінюватися як незаконна у відносинах з іншими державами-членами, адже вони лише дотримуються вимог установчого акту організації²².

Тому рекомендація 'породжує нову правову ситуацію, якщо принципи, що встановлюються рекомендацією, не співпадають з нормами, які регулювали до цього часу відносини між державами'²³.

М. Уберг бачить сутність уповноважуючого ефекту резолюцій ГА ООН в 'узагальнених взаємних обов'язках не втручатися у здійснення певного права, а не конкретному взаємному обов'язку діяти'. Це скоріше привілей діяти, а не суб'єктивне право, що передбачає позитивні обов'язки певних адресатів²⁴.

Як стверджується у сучасній монографії, присвяченій філософії міжнародного права, норми таких резолюцій можуть вважатися координаційними, їх значення посилює демократичність, багатосторонність

²⁰ The Elaboration of General Multilateral Conventions and of Non-contractual Instruments Having a Normative Function or Objective. Thirteenth Commission. Session of Cairo – 1987. Rapporteur K. Skubiszewski (Institute of International Law. Compilation Resolutions 1873–2017) <<https://www.idi-ii.org/app/uploads/2019/06/Annexe-1bis-Compilation-Resolutions-EN.pdf>> (accessed: 06.11.2022).

²¹ Malanczuk (n 7) 379.

²² Н Куок Динь, П Дайе, А Пелле, *Международное публичное право*, т 1 (пер с фр, Сфера 2000) 230–1.

²³ Там само 230–1.

²⁴ Öberg (n 5) 895.

та інклюзивність їх творення, яку можна визначити як процесуальну легітимність²⁵.

На думку одного із сучасних учених, резолюції ГА ООН, окрім тих, що ухвалені з питань діяльності ООН,

містять рекомендації, не мають юридичної сили, але можуть відігравати певну роль у процесі соціального регулювання. Ці резолюції спираються на авторитет ООН і можуть добровільно реалізовуватися державами; крім того, деякі з них мають значення для формування норм звичаєвого права²⁶.

Як зазначає С. Талмон, резолюції ГА ООН надають підґрунтя для запровадження державами-членами колективних заходів, що не передбачають застосування сили. Учений, слідом за Г. Лаутерпахтом, відносить це до уповноважених повноважень:

Хоча рекомендація ГА ООН не може слугувати самодостатнім юридичним обґрунтуванням для поведінки, що інакше була б неправомірною, вона може встановити презумпцію того, що поведінка, рекомендована Асамблеєю, є правомірною з інших підстав²⁷.

Зокрема, це кваліфікація дій держави як загрози міжнародному миру та безпеці чи їх порушення, що, відповідно, порушує зобов'язання за Статутом ООН. У такому випадку рекомендація ГА ООН відіграє ще й координаційну функцію²⁸.

М. Шоу застерігав від приписування правового характеру всьому, що походить від ГА ООН, адже резолюції часто є результатом політичних компромісів і домовленостей, не претендуючи на творення обов'язкових норм: 'Слід бути дуже обережним при русі від багатоманіття практики до ідентифікації правових норм'²⁹.

Автори сучасного підручника пишуть про широку міжнародну нормативну систему, до якої входять як власне норми міжнародного права, так і інші норми морально-політичного характеру, що можуть розглядатися як м'яке право, міжнародні домовленості, "засіб доправового регулювання", створюються шляхом узгодження волевиявлення держав, 'розглядаються як обов'язкові для виконання (в неюридичному плані)' й мають вплив на регулювання міжнародних відносин, але держави при

²⁵ S Besson, J Tasioulas (ed), *The philosophy of international law* (Oxford University Press 2010) 170–1, 177.

²⁶ В Толстых, *Курс международного права: Учебник* (Волтерс Клувер 2010) 413.

²⁷ S Talmon, 'The Legalizing and Legitimizing Function of UN General Assembly Resolutions' (2014) 108 AJIL Unbound 123–28.

²⁸ Ibid.

²⁹ Shaw (n 8) 87.

їх створенні не мають наміру брати на себе чіткі юридичні зобов'язання з реалізації їх положень³⁰.

Як зазначає М. Рамсден, рекомендаційна функція резолюцій ГА ООН передбачає визначення та консолідацію вимог, передбачених у міжнародному праві, щодо обов'язків держав усунути порушення міжнародного права тощо. Уповноважуюча функція полягає у визначенні заходів щодо держав, які порушують міжнародне право: ГА ООН надає законні повноваження державам здійснити примусові заходи, що без уповноваження могли б порушувати їх міжнародні зобов'язання³¹. На думку вченого, колективна легалізація до певної міри є 'симптомом інституційного неуспіху ООН, коли всі (тобто 193 члени ООН) намагаються зробити через колективну правову інтерпретацію те, що купка (тобто 15 членів Ради Безпеки) не змогла зробити через обов'язкові рішення згідно з розділом VII³². Тип правового впливу резолюцій ГА ООН є насамперед діалогічним, полягає у підтримці застосування норм міжнародного права його суб'єктами, зокрема через знаходження чи поступове формування консенсусу держав щодо змісту міжнародного права³³.

Р. Барбер розглянула політичну нормативність резолюцій ГА ООН на прикладі питання про міжнародні санкції. Попри те, що згідно зі Статутом ООН санкції щодо держав має право запроваджувати Рада Безпеки, на практиці більшість їх (майже 90 %) запроваджується державами або їх групами без її уповноваження. На думку вченої, у цьому питанні саме ГА ООН нині могла б відіграти ключову роль, засновуючись на спеціальних дослідженнях та консультативних висновках МС. Тим паче, що ГА ООН має багату практику рекомендованих санкцій, особливо у 60–90-х роках минулого століття³⁴.

Багатосторонніми санкціями прийнято вважати ті, що запроваджуються РБ ООН на підставі розділу VII Статуту ООН. Проте на практиці між односторонніми (запровадженими окремою державою проти іншої держави) та багатосторонніми санкціями є третя категорія – групові, що запроваджуються державами спільно за рекомендацією міжнародної універсальної чи регіональної організації – наприклад, згідно з резолюцією ГА ООН або рішенням Європейського Союзу. Окремі вчені у зв'язку з цим вважають, що резолюції ГА ООН щодо санкцій мають уповноважуючий ефект³⁵.

Індивідуальні санкції порушують не лише двосторонні, а й багатосторонні угоди й конвенції, принципи міжнародного права. Крім того, вони

³⁰ Р. Валеев, Г. Курдюков (ред), *Международное право: Учебник* (Статут 2017) 51–2, 67, 69.

³¹ Ramsden (n 6).

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ R. Barber, 'An exploration of the General Assembly's troubled relationship with unilateral sanctions' (2021) 70 *International and Comparative Law Quarterly* 344–5.

³⁵ Ibid 347–8.

суперечать численним резолюціям (зокрема, деклараціям) ГА ООН щодо неприпустимості втручання у внутрішні справи держав, зокрема в економічній сфері. Але, як було зазначено у доповіді Генерального секретаря ООН у 1997 р. на підставі висновків спеціальної експертної групи, а також у спеціальній доповіді Управління Верховного комісара ООН з прав людини у 2012 р., примусові економічні заходи можуть бути допустимі, доцільні, правомірні, якщо запроваджуються у відповідь на порушення загальноприйнятих норм, стандартів і зобов'язань та спрямовані на усунення цих порушень. Насправді, зазначає Р. Барбер, тут немає жодної суперечності, адже передбачається і у багатьох випадках безпосередньо зазначається, що визнання відповідних порушень держав і уповноваження на запровадження примусових економічних заходів чи контрзаходів (а по суті – санкцій) має здійснюватися відповідними органами ООН³⁶.

Таким чином, ГА ООН може рекомендувати запровадження багатосторонніх заходів РБ та/або індивідуальних санкцій державам – членам ООН, проголосити відповідність запроваджених за конкретних обставин санкцій міжнародному праву або висновок щодо допустимості конкретних санкцій як контрзаходів. Такі рекомендації можуть сприяти правильному спрямуванню та координації таких санкцій³⁷. На думку Р. Барбер, висновок, що міститься у резолюції ГА ООН щодо факту масштабних порушень, прав людини та ризику продовження цих порушень, дає підстави для кваліфікації спрямованих санкцій як контрзаходів і ‘створює презумпцію законності, яку складно заперечити особам чи утворенням, проти яких вони спрямовані’³⁸.

3. Чимало вчених визнають *резолюції ГА ООН проектами майбутнього права (de lege ferenda), м'яким правом, допоміжним джерелом міжнародного права*. Зокрема, П. Маланчук це стверджує загалом щодо норм резолюцій органів міжнародних організацій, ‘у розумінні правил поведінки, які не є ані суворо зобов'язальними нормами права, ані нерелевантними політичними максимами, і діють у сірій зоні між правом і політикою’. Їхню появу вчений пов'язує з тим, що держави при досягненні домовленості поки не готові зв'язувати себе юридично, але, утім, ‘бажають прийняти і протестувати певні норми і принципи перед тим, як вони стануть правом’. І саме це часто уможлиблює консенсус, що був би неможливим щодо “твердого права”. Іноді держави навіть готові створити міжнародні організації для здійснення міжнародних завдань без прийняття жодних юридичних зобов'язань, як це було з Народою з Безпеки і Співробітниками

³⁶ Цит. за: Barber (n 34) 352, 356–7, 364.

³⁷ Ibid 371–3.

³⁸ Ibid 377.

цтва в Європі в 1975 р. на основі Гельсінкського Заключного акту. Такі документи можуть у реальній практиці 'набути значної потужності у структуруванні міжнародної поведінки'. Різниця між правом і неправом у кожний конкретний момент має чітко усвідомлюватися, але рекомендаційні акти все ж є додатковими аргументами для судів як свідчення на пряму розвитку права³⁹.

Як зазначав К. Скубішевський щодо *de lege ferenda*, 'резолуції Генеральної Асамблеї не обмежуються втіленням принципів позитивного права. Вони також проголошують принципи майбутнього права'. Ствердження права ГА є за своєю природою не рекомендаційним, а деклараторним⁴⁰. Праводекларуюча резолюція стверджує існування права (є засобом встановлення чи інтерпретації міжнародного права, свідченням міжнародного звичаю або викладенням загальних принципів права). Праворозвиваючі резолюції можуть бути чотирьох видів: а) ті, що сприяють творенню міжнародного звичаю; б) ті, що сприяють появі загальних принципів права; с) ті, що визначають обсяг переговорів щодо багатостороннього договору чи загального інтересу (зокрема, пропонують норми для включення до майбутнього договору); d) ті, що встановлюють політику, яка визначає зміст майбутнього звичаєвого чи договірної права⁴¹.

Група авторитетних українських учених у посібнику 1997 р. визначила рішення міжнародних органів та організацій як одне з допоміжних джерел міжнародного права⁴². Автори іншого сучасного підручника відносять резолюції ГА ООН до актів м'якого права, що 'мають рекомендаційний характер або слугують програмними настановами', а їх норми можуть відігравати 'допоміжну роль у процесі договірної чи звичаєво-правового регулювання'⁴³. Також учені зазначають, що такі норми м'якого права нерідко 'сприяють дозріванню фактичних суспільних відносин до рівня, необхідного для запровадження в дію міжнародно-правових норм' або навпаки, запобігають появі в міжнародному праві певних договірних чи звичаєвих норм. І водночас вони відносять резолюції органів міжнародних організацій до допоміжних джерел міжнародного права⁴⁴.

3.1. Учені звертають увагу на роль резолюцій ГА ООН у формуванні норм міжнародного звичаєвого права – як відображення *opinio iuris* та практики держав.

³⁹ Malanczuk (n 7) 54–5.

⁴⁰ Skubiszewski (n 3) 54, 234.

⁴¹ The Elaboration of General Multilateral Conventions and of Non-contractual Instruments Having a Normative Function or Objective. Thirteenth Commission. Session of Cairo – 1987. Rapporteur K. Skubiszewski (n 20).

⁴² О Задорожній, В Буткевич, В Мицик, *Основи теорії міжнародного права: Конспект лекцій* (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім Т Шевченка 2001) 16.

⁴³ *Международное право: учебник* (Игнатенко Г, Тиунов О ред, 6-е изд, Норма: ИНФРА М 2013) 137.

⁴⁴ Валеєв, Курдюков (n 30) 51–2, 67, 69.

Зокрема, таку думку в 1979 р. висловив Г. Аранжіо-Руїз. Але він наголосив, що вирішальним чинником при цьому є не заяви держав, а їх поведінка, що відображає переконаність у належності чи необхідності відповідних норм⁴⁵. Ще раніше на цьому застереженні наголошував Р. Фальк: 'Правотворчий зміст міжнародного звичаєвого права є найбільш драматичною сферою, в якій міф згоди часто витісняється реальністю приписаного консенсусу'⁴⁶. Цю позицію підтримував П. Маланчук: якщо резолюція декларує певні норми і має значну підтримку, то це може бути свідченням існування норм звичаєвого права, але не вирішальним⁴⁷.

К. Скубішевський зазначав, що резолюції, які проголошують певні норми як норми права, можуть розглядатися як свідчення їх сприйняття державами-членами як звичаєво-правових, свідчення практики держав та/або досягнення *opinio juris* щодо них. І навпаки, зміст резолюції може 'позбавити існуючу доти норму її *opinio juris* та, відповідно, припинити її загальне застосування'⁴⁸. Також резолюції можуть бути доказом існування загальних принципів права, особливо у сфері прав людини⁴⁹.

На думку авторів французького підручника, прецеденти, які створюються міжнародними організаціями, є надзвичайно цінними: 'Через те, що вони стають відомими відразу і враховуються великою кількістю держав, вони можуть прискорити процес формування міжнародно-правового звичаю'⁵⁰.

Як вважає М. Уберг, на розвиток міжнародного звичаєвого права справляють вплив, згідно з тлумаченням МС ООН (справи *Namibia, Western Sahara, Nicaragua, Nuclear Weapons*), насамперед положення декларацій ГА ООН. Вони містять норми *lex ferenda*, які МС ООН розглядає як можливе джерело *opinio juris*, що до певної міри означає їх передзмістовні (*pre-substantive*) наслідки для міжнародного права⁵¹.

Автори сучасної авторитетної монографії називають традиційний перелік джерел міжнародного права, наведений у ст. 38 Статуту МС ООН (договірне право, звичаєве право, загальні принципи права, разом із допоміжними джерелами) суттєво застарілим. Але фактом залишається те, що міжнародне право є переважно договірним і консенсуальним. Водночас, на думку авторів, згаданий перелік слід розширити. Зокрема, поряд із формальними джерелами міжнародного права *stricto sensu* можна виокремити пробні (*probationary*) джерела – 'місця, де можна знайти свідчення майбутнього результату правотворчих процесів'. Серед них –

⁴⁵ Arangio-Ruiz (n 4) 41–3.

⁴⁶ Falk (n 10) 790.

⁴⁷ Malanczuk (n 7) 53.

⁴⁸ Skubiszewski (n 3) 69, 95.

⁴⁹ Ibid 237.

⁵⁰ Куок Динь, Дайе, Пелле (n 22) 195–6.

⁵¹ Öberg (n 5) 903-905.

рекомендаційні резолюції органів ООН, що є свідченням і практики держав, і *opinio juris*, які необхідні для творення звичаєвих норм і які можна вважати м'яким правом⁵².

М. Шоу визначає *opinio juris* як переконаність у тому, що певна діяльність держави є юридично обов'язковою, що перетворює політичний чи моральний звичай на правовий і надає йому значення норми міжнародного права. Це виявляється через аналіз повторюваності та послідовності відповідної поведінки держави. На думку вченого, процедура й обставини прийняття резолюцій ГА ООН засвідчують практику держав та *opinio juris*, формують звичай і навіть роблять його обов'язковим для держави, яка цю резолюцію підтримала – що засвідчує справа *Nicaragua*⁵³.

3.2. Крім того, на думку деяких учених, *резолюції ГА ООН виконують роль міжнародного квазізаконодавства як м'якого права*.

Зокрема, К. Скубішевський стверджував: хоча міжнародні організації не мають повноваження видавати законодавство для держав, але в своїх резолюціях вказують норми поведінки держав, те, яким має бути право, і цим впливають на його розвиток. І таку роль відіграють резолюції не лише загального змісту, а й ті, що 'презюмують існування принципу чи норми, засуджуючи конкретні акти чи закликаючи держави слідувати певній лінії поведінки'⁵⁴. Більш категорично цей погляд представлено Р. Фальком, який пропонував визначити повноваження ГА ООН видавати резолюції рекомендаційного характеру як квазізаконотворчі. На його думку, ця кваліфікація перебуває 'посередині між формально складним визнанням законодавчого статусу і формалістським запереченням законотворчих ролі й впливу'⁵⁵. Сучасний учений пропонує більш компромісне бачення: квазізаконодавча функція ГА ООН полягає не в автоматичному зобов'язанні, а у переконливому впливі на тлумачення норм міжнародного права та пропусванні нових норм і принципів⁵⁶.

4. Деякі дослідники розглядають *резолюції ГА як юридично обов'язкові односторонні акти держав або ООН як міжнародної організації*.

4.1. *Односторонні акти держав*. Зокрема, такий погляд було обґрунтовано К. Скубішевським. Резолюція може сприйматись як зобов'язальна окремими державами-членами, але таке визнання є зовнішнім щодо резолюції фактом, не впливає із неї і не змінює її рекомендаційного значення. При цьому 'сприйняття резолюції як обов'язкової не обов'язково має бути вираженим; воно може виявлятися у поведінці, що від-

⁵² Besson, Tasioulas (n 25) 164–70.

⁵³ Shaw (n 8) 62–3, 86, 928, 930.

⁵⁴ Skubiszewski (n 3) 29–30, 32.

⁵⁵ Falk (n 10) 782.

⁵⁶ Ramsden (n 6).

повідает резолюції». Держава може зробити резолюцію обов'язковою для себе через публічне її визнання такою. Водночас підтримка резолюції якоюсь державою не може сприйматися однозначно, не завжди передбачає правостверджуючий чи правотворчий намір, може зумовлюватися вигідністю чи угодовством, бути результатом політичного компромісу. Крім того, вона не обов'язково позначає згоду держави брати на себе зобов'язання згідно із задекларованими нормами⁵⁷. Також французькі вчені вважають, що акти рекомендаційного характеру, які підтримала держава, стають для неї обов'язковими – факт голосування є виразом її одностороннього волевиявлення. Такий підхід, зазначають вони, було підтверджено ще Постійною палатою міжнародного правосуддя⁵⁸.

4.2. *Односторонні акти ООН*. Згаданий колектив французьких учених зазначав, що 'міжнародне право не є у суворому розумінні консенсуальним правом', й розглядав резолюції ГА ООН як односторонні акти міжнародної організації та джерела права, 'юридичні наслідки яких доведені'. Такі односторонні акти є правовими актами. Серед актів органів міжнародних організацій частина є рішеннями у технічному розумінні – 'владними односторонніми актами, <...> що є виразом волі організації, а отже, виходять від неї й породжують обов'язки для об'єкта цих актів'. Це, наприклад, рішення РБ ООН у межах повноважень згідно із ст. 25 Статуту ООН. Інші рішення органів ООН є такими у звичайному розумінні й мають рекомендаційний характер. При цьому практика міжнародних судів демонструє, що назва актів органів міжнародних організацій не має вирішального значення⁵⁹.

5. Формально поза питанням про визначення характеру резолюцій ГА ООН, але в нерозривному зв'язку з ним перебуває *проблема характеру кваліфікацій, що містяться у цих резолюціях* – як емпіричних (визначення наявності факту, що може мати каузальний ефект) чи юридичних (ідентифікація або тлумачення права).

Зокрема, Г. Аранжіо-Руїз стверджував, що резолюції міжнародних організацій, і зокрема їх політичних органів, є орієнтиром для правових кваліфікацій і як такі мають велике значення, незалежно від визначення їх ролі у правотворенні⁶⁰. Як зазначав учений, рішення та рекомендації ГА ООН потенційно можуть бути предметом заперечення як акти, видані з перевищенням повноважень (*ultra vires*) саме через те, що вони містять тлумачення Статуту ООН. Але вони виконують роль юридичної кваліфікації, тлумачення Статуту ООН (особливо 'зважаючи на високий

⁵⁷ Skubiszewski (n 3) 167–70, 233, 239–40; Skubiszewski (n 17) 325.

⁵⁸ Куок Динь, Дайе, Пелле (n 22) 232.

⁵⁹ Там само 64, 222–5.

⁶⁰ Arangio-Ruiz (n 4) 37.

ступінь узагальнення чи неточність багатьох <...> його норм та принципів) та орієнтирів правотворення. При цьому ‘ця діяльність важлива, незважаючи на те, вірити чи ні у наявність у ГА ООН функції тлумачення права’, і навіть якщо відповідні юридичні кваліфікації є такими виключно у матеріальному сенсі, мають лише фактичний авторитет⁶¹.

На думку К. Скубішевського, значення резолюцій полягає, зокрема, у їх авторитетності – зазвичай держава не стане порушувати приписи декларації, схваленої ГА ООН більшістю держав-членів. При цьому слід відрізнити природу норм, що входять до резолюції ГА ООН, від природи самої резолюції: вона є необов’язковою, а її предмет може бути вже врегульований правом і становити зобов’язання для держав. Тому резолюції можуть містити норми міжнародного права⁶². Також ці резолюції пропонують принципи тлумачення права. Серед них визначення передбачених у конвенційному праві термінів. Наприклад, це резолюція 3314 (XXIX), що містить визначення агресії – “основних принципів як керівництва” для визначення, чи мав місце акт агресії. Це ж стосується визначення геноциду в резолюції 96 (I), пропаганди проти миру в резолюції 381 (V), проголошення збройної інтервенції видом агресії у резолюції 2131 (XX) та ін.⁶³. При цьому, як наголошував К. Скубішевський, тлумачення

набуває тут настільки широкого значення, що наближається до сфери правотворчості. У будь-якому випадку не існує конституційної перепони для Асамблеї формувати нормативні висновки. Правда в тому, що це простір між тлумаченням і запровадженням права <...>⁶⁴.

Як зазначав учений, ‘резолюція є засобом, за допомогою якого можна ідентифікувати право у сфері, де воно виглядає непевним чи суперечливим, а інші інструменти, зокрема судові рішення та договори, не виконали такої ролі’⁶⁵. Також П. Маланчук писав, що хоча резолюції ГА ООН не мають зобов’язального характеру, проте вони мають важливі правові наслідки – як свідчення звичаєвого права чи правильного тлумачення Статуту ООН⁶⁶. М. Шоу визнає таке тлумачення принципів Статуту ООН авторитетним⁶⁷.

М. Уберг із юридичною та фактологічною кваліфікацією у резолюціях ГА ООН пов’язував їх каузальний ефект. Він передбачає “пробудження сплячих змістовних наслідків” через визначення факту наявності чи відсутності певних подій чи стану. А цей факт може бути чи не бути юри-

⁶¹ Arangio-Ruiz (n 4) 60–2.

⁶² Skubiszewski (n 3) 46, 181.

⁶³ Ibid 55–6, 70.

⁶⁴ Ibid 164.

⁶⁵ Ibid 235.

⁶⁶ Malanczuk (n 7) 379.

⁶⁷ Shaw (n 8) 87.

дично релевантним. Наприклад, визнання факту наявності вторгнення однієї держави на територію іншої має юридичне значення. Правовими наслідками визнання фактів є блокування чи запуск застосування певних норм – а отже, воно має змістовні наслідки юридичного характеру. Водночас у практиці МС визначення, що містяться в актах рекомендаційного характеру, також вважаються рекомендаційними. У такому випадку, за висновком М. Уберга, каузальні наслідки є необов'язковими, залишаються на розсуд органу, який застосовує норму. Якщо ж визначення містяться в обов'язкових актах ГА ООН (наприклад, щодо опіки чи бюджету ООН) або РБ ООН (щодо міжнародного миру й безпеки), то вони також мають обов'язковий характер. При цьому МС не вважає себе зв'язаним визначеннями цих органів, хоча й бере їх до уваги (справи *Nicaragua* 1986 р., *East Timor* 1991 р.)⁶⁸. Модальний ефект резолюцій ГА ООН полягає у встановленні, як і коли мають настати змістовні наслідки (зазвичай відразу, без зворотної дії в часі, з можливістю наступних змін)⁶⁹.

Як зазначає М. Рамсен, завдяки тому, що ГА ООН складається з представників практично всіх держав світу, її резолюції є унікальним інструментом для формування загального розуміння міжнародного договірного і звичаєвого права. Крім того, квазісудова функція цих резолюцій полягає у колективному формулюванні представниками держав юридичних кваліфікацій щодо конкретних ситуацій, заснованих на нормах міжнародного права, 'позначає мандат політичного органу контролювати дотримання комплексу норм або визначати факти на основі доказів', а також надавати їм юридичну оцінку⁷⁰.

6. Також у доктрині представлено акценти щодо *залежності нормативного впливу резолюцій ГА ООН від їх видів та обставин прийняття*.

Зокрема, як зазначала згадана вище комісія під керівництвом К. Скубішевського, всі резолюції формально мають однаковий статус, але обрання форми декларації підкреслює значущість вкладених у неї норм, адже декларації можуть містити всебічний розгляд предмета чи висловлювати принципи, чия мета – вплинути на прогресивний розвиток міжнародного права⁷¹. Натомість М. Уберг вважає вплив декларацій більш обмеженим, ніж інших резолюцій, адже вони мають лише перед-змістовний характер і позбавлені каузальних наслідків⁷².

⁶⁸ Öberg (n 5) 890–1, 905.

⁶⁹ Ibid 893–4, 904.

⁷⁰ Ramsden (n 6).

⁷¹ The Elaboration of General Multilateral Conventions and of Non-contractual Instruments Having a Normative Function or Objective. Thirteenth Commission. Session of Cairo – 1987. Rapporteur K. Skubiszewski (n 20).

⁷² Öberg (n 5) 903–5.

Як вважає Г. Аранжіо-Руїза, *показники підтримки* резолюції важливі для її повчальної чи моральної цінності, а також впливають на шанси дотримання її положень державами й опосередковано – на перспективи їх матеріалізації як звичаєвої норми⁷³.

На думку комісії під керівництвом К. Скубішевського, одностороннє ухвалення праводекларуючої резолюції без негативних голосів та утримань від голосування ‘творить презумпцію того, що резолюція містить правильне викладення права’ (хоча ця презумпція може заперечуватися). Також одностороннє ухвалення резолюції може ствердити існування звичаєвої норми, що походить від практики держав та органів міжнародних організацій, але раніше виглядала сумнівною. Якщо голосування за резолюцію не було одностороннім, її нормативність безпосередньо залежить від того, чи проголосувала за неї ‘репрезентативна більшість, що включає основні правові системи’ (що також представляють основні регіони світу ‘без геополітичних розривів’), також від кількості голосів “проти” і утримань, наявності застережень та декларацій держав-членів, що звужують чи заперечують її нормативне значення, наявності чи відсутності передбачених у резолюції процедур щодо імплементації чи наглядових механізмів⁷⁴.

Доволі різними є погляди на значення повторюваності резолюцій. Г. Аранжіо-Руїз стверджував, що повторення резолюцій та кількість відданих за них голосів не посилюють їхній вплив на формування міжнародного звичаєвого права⁷⁵. Натомість К. Скубішевський вважав, що

неоспоре́не повторення чи цитування норми, раніше вже викладеної у попередній резолюції, якщо це не просто засіб підтвердження права, є доказом існування стандарту поведінки, що може стати правом чи бути релевантним для тлумачення права. Таке повторення може бути засобом тиску на опонуючі держави щоби змусити їх змінити свої погляди. Результати голосування демонструють, чи тиск є дієвим і відповідно чи збільшується підтримка повторюваної норми⁷⁶.

Усі доктринальні позиції щодо характеру актів ГА ООН узагальнити у рамках цього дослідження неможливо. Але нами було проаналізовано найважливіші монографічні праці, низку статей в авторитетних виданнях, а також погляди відомих учених, відображені в навчально-методичній літературі. Це, а також доволі широка географія представлених ду-

⁷³ Arangio-Ruiz (n 4) 43.

⁷⁴ Skubiszewski (n 3) 167–70, 233, 240; The Elaboration of General Multilateral Conventions and of Non-contractual Instruments Having a Normative Function or Objective. Thirteenth Commission. Session of Cairo – 1987. Rapporteur K. Skubiszewski (n 20).

⁷⁵ Arangio-Ruiz (n 4) 41–3.

⁷⁶ Skubiszewski (n 3) 233.

мок, дає змогу зробити деякі висновки, які, зрозуміло, не претендують на остаточний характер.

Зокрема, на основі узагальнення доктринальних праць ми пропонуємо класифікацію поглядів учених щодо характеру резолюцій ГА ООН як: а) суто рекомендаційних актів, що мають морально-політичне значення; б) актів політичного характеру, що завдяки відображенню позицій значної частини держав та ухваленню авторитетним органом ООН сприймаються як стандарт поведінки і впливають на індивідуальну та групову політику держав; в) актів м'якого права, які розглядаються як звичаєве чи конвенційне право у процесі його формування або формалізації, що викликає готовність певної кількості держав їх добровільно виконувати; г) односторонніх актів держав (ухвалених разом з іншими державами) або односторонніх актів міжнародної організації. Крім того, дискусія вчених щодо характеру кваліфікацій, що містяться у резолюціях, дає змогу припустити розуміння останніх як ще однієї категорії – г) інтерпретаційно-правових актів.

Розуміння резолюцій ГА, не пов'язаних із вирішенням питань організаційного розвитку ООН, як суто рекомендаційних, що не мають безпосередніх правових наслідків, випливає з положень Статуту ООН, а тому нібито не потребує додаткової аргументації. Але це не зовсім так, про що свідчать як практика ГА ООН, так і доктрина міжнародного права. У будь-якому разі, це не суперечить загальному визнанню того, що резолюції ГА ООН набувають значного ступеня політичної нормативності, впорядковують окремі сфери міжнародних відносин, впливаючи завдяки своєму авторитету на поведінку держав і формуючи критерії правомірної та неправомірної поведінки. Не зобов'язуючи юридично, ці резолюції створюють презумпцію легітимності чи нелегітимності певних індивідуальних і колективних дій держав.

Розуміння резолюцій ГА ООН як форми викладу норм м'якого права (або норм *de lege ferenda*) теж не викликає жодних заперечень у доктрині міжнародного права. Це виявляється у їхній ролі у творенні міжнародного звичаєвого та конвенційного права. Але думки вчених розходяться щодо того, якою мірою і чи безпосередньо резолюції ГА ООН відображають *opinio iuris* (визнання певних норм як правових) і є свідченням практики держав, тобто два основні елементи, необхідні для формування міжнародного правового звичаю. Більш чи менш виразно дослідники сходяться у тому, що норми цих резолюцій самі собою ще не є звичаєво-правовими, але можуть стати такими, якщо мають відповідний для цього юридичний зміст, переконливу підтримку і втілюються у практиці держав. Роль резолюцій ГА ООН у процесі, так би мовити, "дозрівання" міжнародного конвенційного права не піддається сумніву, але вчені так чи інакше визнають, що узагальнити характер і ступінь впливу резолю-

цій саме в цьому контексті доволі складно. Загалом питання про те, чи можна вважати норми резолюцій ГА ООН як *de lege ferenda* допоміжним джерелом міжнародного права, залишається неоднозначним.

Ще менш однозначною є думка про те, що підтримка державою резолюції під час голосування у ГА ООН робить цей акт обов'язковим для неї та її одностороннім актом. Водночас учені вказують на можливі додаткові вияви зовнішнього визнання державою резолюції як обов'язкової. Не змінюючи рекомендаційного характеру резолюції як такої, держава, звичайно, може зробити цей акт фактично частиною свого законодавства. Висловлена дослідниками пропозиція вважати резолюції ГА ООН односторонніми актами міжнародної організації не впливає на визначення їх характеру.

Всі автори проаналізованих нами праць визнають, що емпіричні (фактологічні) та юридичні кваліфікації, які містяться у резолюціях ГА ООН, засновані на інтерпретації положень міжнародного конвенційного і звичаєвого права. Не викликає сумнівів, що такі кваліфікації мають нормативне значення та справляють суттєвий вплив як на діяльність держав, так і на розвиток міжнародного права. Водночас учені, зважаючи на неврегульованість питання у Статуті ООН, не готові надати цій нормативності юридичного характеру, визнати резолюції ГА ООН інтерпретаційно-правовими актами. Визнання нормативності резолюцій ГА ООН відображається також у поглядах учених на значення їх окремих видів (декларації та резолюції щодо конкретних ситуацій) і обставин ухвалення (показники підтримки, наявність застережень держав, повторення резолюцій).

Висновки. Підсумовуючи наше дослідження, можемо вказати на існування консенсусу вчених щодо політично нормативного значення резолюцій ГА ООН, визнання їх актами м'якого права, виконання ними уповноважуючої функції, заснованої на презумпції (виправданій чи ні) правомірності чи неправомірності поведінки держав. Можливості кваліфікації цих резолюцій як власне правових актів із зобов'язальним ефектом не передбачені Статутом ООН. Водночас, як припускаємо, узагальнюючі дослідження впливу резолюцій ГА ООН на розвиток міжнародного права, еволюції практики їх уповноважуючого ефекту, практики застережень держав щодо них і одностороннього приєднання до них тощо можуть привести до формулювання концепції звичаєвого інституційного права міжнародної організації – за аналогією, наприклад, із звичаєвим конституційним правом деяких сучасних держав.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Arangio-Ruiz G, *The United Nations Declaration on Friendly Relations and the system of the sources of international law* (Sijthoff & Noordhoff 1979) (in English).
2. Malanczuk P, *Akehurst's modern introduction to international law* (7th revised ed, Routledge 1997) (in English).
3. Shaw M N, *International Law* (8th ed, Cambridge University Press 2017) (in English).
4. Tolstyh V, *Kurs mezhdunarodnogo prava: Uchebnik* (Volters Kluver 2010) (in Russian).
5. Zadorozhnii O, Butkevych V, Mytsyk V, *Osnovy teorii mizhnarodnoho prava: Konspekt lektsii* (Instytut mizhnarodnykh vidnosyn Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. T Shevchenka 2001) (in Ukrainian).

Edited and translated books

6. Besson S, Tasioulas J (ed), *The philosophy of international law* (Oxford University Press 2010) (in English).
7. Kuok Din' N, Daje P, Pelle A, *Mezhdunarodnoe publichnoe pravo, t 1* (per s fr, Sfera 2000) (in Russian).
8. *Mezhdunarodnoe pravo: uchebnik* (Ignatenko G, Tiunov O red, 6-e izd, Norma: INFRA M 2013) (in Russian).
9. Valeev R, Kurdjukov G (red), *Mezhdunarodnoe pravo: Uchebnik* (Statut 2017) (in Russian).

Encyclopedias

10. Denysov V, 'Orhanizatsiia Ob'iednanykh Natsii' v *Entsyklopediia mizhnarodnoho prava, t 3: M-Ia* (Shemshuchenko Iu, V Denysov red, Akademperiodyka 2019) 455 (in Ukrainian).
11. Denysov V, 'Rezoliutsii Heneralnoi Asamblei OON' v *Entsyklopediia mizhnarodnoho prava. t 3: M-Ia* (Shemshuchenko Iu, Denysov V red, Akademperiodyka 2019) 684–5 (in Ukrainian).

Journal articles

12. Barber R, 'An exploration of the General Assembly's troubled relationship with unilateral sanctions' (2021) 70 *International and Comparative Law Quarterly* 344–5 (in English).
13. Falk R A, 'On the quasi-legislative competence of the General Assembly' (1966) 60 *The American Journal of International Law* 784 (in English).
14. Öberg M D, 'The Legal Effects of Resolutions of the UN Security Council and General Assembly in the Jurisprudence of the ICJ' [2006] 16 (5) *The European Journal of International Law* 883, 905 (in English).
15. Ramsden M, 'Collective Legalization as a Strategic Function of the UN General Assembly in Responding to Human Rights Violations' (2022) *The Chinese University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper Forthcoming* <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4048484> (accessed: 06.12.2022) (in English).
16. Skubiszewski Kr, 'The Elaboration of General Multilateral Conventions and of Non-contractual Instruments Having a Normative Function or Objective. Resolutions of the General Assembly of the United States' [1985] 61 (I) *Annuaire. Institut de Droit International. Session d'Helsinki* 32–3 (in English).

17. Skubiszewski Kr, 'The elaboration of general multilateral conventions and of non-contractual instruments having a normative function or objective. Resolutions of the General Assembly of the United Nations. Definitive Report and Draft Resolution' [1985] 61 (I) *Annuaire. Institut de Droit International. Session d'Helsinki* 312 (in English).
18. Talmon S, 'The Legalizing and Legitimizing Function of UN General Assembly Resolutions' (2014) 108 *AJIL Unbound* 123–28 (in English).
19. Kresin O, 'Kharakter povnovazhen ta aktiv Heneralnoi Asamblei OON: statutni polozhennia ta evoliutsiia yikh tlumachennia' (2022) 7 *Pravo Ukrainy* 112–26 (in Ukrainian).
20. Shvarceva M, 'Reformirovanie Parlamentskoj Assamblei Soveta Evropy' (2015) 8/3 *Legea si Viata* 117 (in Russian).

Websites

21. The Elaboration of General Multilateral Conventions and of Non-contractual Instruments Having a Normative Function or Objective. Thirteenth Commission. Session of Cairo – 1987. Rapporteur K. Skubiszewski (Institute of International Law. Compilation Resolutions 1873–2017) <<https://www.idi-iil.org/app/uploads/2019/06/Annexe-1bis-Compilation-Resolutions-EN.pdf>> (accessed: 06.11.2022) (in English).

Oleksiy Kresin

THE ISSUE OF THE UN GENERAL ASSEMBLY RESOLUTIONS NATURE
IN THE DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW

ABSTRACT. The article systematizes and classifies the views of scholars regarding the problem of legal or political normativity of the UN General Assembly acts, not related to the resolution of UN organizational development issues. The starting position for the formation of the positions of some scholars is the traditional postulate regarding the inadmissibility of granting any supranational powers to international organizations, which involves understanding the resolutions of the UN GA as recommendatory with moral and political significance. In this regard, the most common and most developed understanding of the resolutions of the UN GA as of political acts that reflect or create acceptable for all or most states standards of proper and legitimate policy regarding a specific situation or in a specific field of activity. Also, resolutions of the UN GA are recognized as projects of future law (*de lege ferenda*), soft law, an auxiliary source of international law (the role in the customary international law norms formation). Regarding all this, there is a consensus, and UN GA resolutions are attributed an authorizing function, based on the presumption of legality or illegality of states behavior. Instead, the qualification by some researchers of the resolutions of the UN GA as legally binding unilateral acts of states or of the UN as an international organization, as well as interpretive legal acts, remains controversial.

KEYWORDS: sources of international law; doctrine of international law; soft international law; international customary law; unilateral state act; interpretive legal act.